Був собі парубок убогий
Та й пішов наймatися в службу.
Коли зирк — чоловік устрічу:
"Хочеш, сину, наймися до мене!"
Хлопець каже: "Чому б не найнятись?
А яка у вас, діду, робота?"
"Та робота, сказати б, звичайна:
У незгасимій печі палити".
От прийшли вони в ліс великий,
Несказанно сильний і темний.
Тихо в лісі: ніщо не шеберхне,
Ні білочка скочить, ні хрусне хмизинка,
Ні комар-дударик не писне;
Лиш на галяві піч горбата,
Роздійнявши закурену пащу,
Так і паше вогнем та чадом,
Так і сапле — аж жежко[1] дивитись!
Коло печі коні, як змії.
Тоді каже той дід до хлопця:
"Ось тобі коні — возити дрова.
Годуй їх попелом та вугіллям
Та пильнуй, щоб піч не погасла".
Так сказав і пропав, мов здимів.
Став той хлопець возити дрова,
Та ніяк не надасть, хоч розладься:
Тільки вкине, уже й немає.
Але раз йому кажуть коні:
"Ой да гірко ж їсти вугілля!
Ти вкоси нам зеленого зілля,
А як ми поїмо в охоту,
То й за тебе справим роботу".
Він послухав, вкосив їм сіна —
Дак то перше робив, аж слався
Коло тої вогненної прірви,
А тепер собі повагом возить

І спочине, і з люльки пакне,
А тим часом піч не вгасає.
От минув уже рік і місяць,
Коли щось як гуне по лісі,
Як чварахне, як брязне громом!
Гляне хлопець, а дід — коло нього.
"Ось на тобі,— каже,—цю тростку.
На що загадаєш, чого захочеш,
Помахнеш нею — твоє і буде".
Вийшов хлопець на степ широкий
Та й питає себе на думці:
"Чи не дався я одурити?"
Та, махнувши тросткою, каже:
"Нехай буде овець отара!"
Ще не змовив останнього слова,
А вже скрізь, куди оком скине,
Коливаються спини овечі,
Стугонить незліченний тупіт,
Заливає пагорки та долини.
Хлопець став, затремтів, як трепітка,
Ледве-ледве спромігся сказати:
"А тепер хай не буде нічого".
Лиш махнув — і не стало нічого,
Тільки мгліє далекий згірок
Та, літаючи, каня[2] тужить.
От приходить хлопець додому,
Приносить багаті дарунки,
Та за тростку не каже ні слова:
Потаємно орудує нею.
Став він жити маєтно та пишно,
Став чубунитись[3] та величатись,
Зажадав собі влади та панства.
Ото й каже колись до мами:
"Візьміть, нене, новеньке убрання,
Та підіть у цареві палати,

Та просіть молоду царівну,
Чи не піде за мене заміж".
Мати каже: "Мій сину милий!
Ти що собі в голову вкинув?
Та ж тобі царівна не рівня,
Не улюбить тебе, не вшанує,
До твойого умислу не пристане,
Тільки віку тобі умалить,
Візьми собі, сину, селяночку,
Чепурушку, дбайливицю в хаті,
Оця тебе буде любити,
Біля тебе, як річенька, дзвеніти".
Угнівався син, відказує з серця:
"Добра рада — селючку взяти,
Неотесану довбню, гергепу[4],
Що не вміє ні сісти, ні встати,
Ані чемної речі зговорити!
Ідіть, мамо, сватайте царівну".
Мати зрядилась. Назула на ноги
Чобітки з зеленого сап'яну[5],
Тоді наділа плахту-синітку[6],
Поярковим[7] поясом переп'ялась,
Узяла шовковий очіпок,
Поверх нього лляну намітку,
На плечі біленьку катанку[8]
Та й пішла до царського двору.
Приводять її до царівни.
Та на неї дивиться згорда:
"А чого вам, госпосю, треба?" —
"Так і так,— відказує жінка,—
Єсть у мене синок-сокільчик,
Да такий хорошень — не сказати!
Чорнобривий, ставний, як кленочок.
Ще й до того багатий кріпко.
Чи підете заміж за нього?"

Відказала красуня-царівна:
"Чому б не піти, як хороший?
Тільки знаєте що, бабусю,
Нехай син ваш поставить до завтра
Отакий двірок, як у мене,
А тоді щоб од мене до нього
Золотий місток простелився,
А на тому містку, обабіч,
Коли будемо йти вінчатись,
Нехай яблуні процвітають,
А як станем вертатись додому,
Щоб і яблука вже поспіли.
Під мостом нехай море хлюпа,
А на морі кахкає качка".
Вернулась мати додому.
"Ей, дитинко, не буде діла!
Там такого вона загадала,
Що ти і довіку не вдієш".
А син каже: "Дарма, не журіться".
От опівночі взяв ту тростку,
Помахнув — і все учинилось,
Як жадала собі царівна:
Став двірок такий, як у неї,
Або й кращий; прослався місточок,
Сам золотий, а поруччя срібне;
Пообабіч того місточка
Грають яблуні цвітом рожевим.
Під мостом хлюпощеться море,
І на морі кахкає качка.
Де взялися лакеї, карети,
Сів він вранці, поїхав до неї,
А вона вже жде його, плаче,
Що приходиться йти за нерівню.
Та, проте, нічого, звінчались.
От живуть вони місяць, другий.

Він кохає її, милує,
Да так-то вже хорошенько водить!
А вона умишляє лихо.
Почала пригортатись до нього,
Щоб сказав їй, чим він чаклує.
Він сміється: "Покинь ці речі:
Мене лестками не підійдеш".
Та вона, мов куночка[9] тая,
Коло нього в'ється, голубить,
Припадає, ластиться, просить
То любощами, то словами,—
Не устояв він — признався.
"Оцією тросткою",— каже.
От вона і викрала тростку.
Вийшла в двір, помахнула нею
Ще й промовила люте слово:
"Заклинаю да й проклинаю,
Нехай зійдуть із блеску-світу
І двірок, і сад коло нього,
А мій чоловік осоружний
Хай загине повільною смертю,
Замурований в стовп камінний!"
Як сказала, то так і сталось.
Зникло все, лиш бур'ян зостався,
Дике поле, земля саморосла
Та мурований стовп над нею,
А в стовпу, наче кіл у горожі,
Непорушно стоїть хазяїн —
Ледве видно вуста та очі.
Стоїть він та кається гірко:
"Язиче, язиче! Лихо тебе миче!
Як прийшло махом, так пішло прахом".
Тоді сіла царівна в карету
Та й поїхала знов до батька,
А з маєтку її чоловіка

Тільки кіт лишився та коник.
Кіт негайно югнув по сусідах,
Де хліба накрав, а де м'яса,
Доліз до хазяїна, каже:
"Не журіться, я й ще добуду".
А той крізь сльози:
"Мій котику вірний!
Ти достань мені тую тростку,
Що я нею владав на волі,
От тоді в мене хвалений будеш".
Кіт відказує: "Лиш не плачте".
Перебіг до коня та й каже:
"Їдьмо, коню, в царівнине царство
Чудесної тростки добувати,
Із стовпа хазяїна визволяти!"
Бистрий кіт — та й кінь не плохута[10]:
Так і кинувся: "Гайда! їдьмо!"
Кіт йому зараз плиг на спину,
Та й помчали — не можна швидше!
Як прискочили в друге царство,
Кіт давай там мишей давити.
Давить поспіль, усіх без розбору,
Аж набрів на їхнього князя.
Той благає: "Котику-брате,
Бери що хочеш, даруй душею!"
Кіт і каже: "Добудь мені тростку
Із рук царівни, то будеш жити,
А як ні — погублю з потомком!"
Тоді мишачий князь як свисне!
Пригромило мишей, мов війська,
Сунуть плавом, що ніде й ступити.
Стали гризти в палатах мури,
І ось наймудріше мишатко
Пролізло в покій до царівни.
У покої високо й чисто;

Посередині ліжко кедрове,
А на ліжку під синім атласом
Тихо спить молода царівна,
А ту тросточку в рот поклала.
Як угледіла теє мишка,
Зараз нишком підкралась до рота,
Устромила їй хвостика в ніздрі
Та й ну лоскотати злегенька!
То царівна як чхне спросоння —
Так і випала тросточка з рота.
Миша за неї та хода звідти.
Оддала свою здобич котові,
Кіт — на коника, та й помчали.
Як примчали в своє посілля[11],
Кіт поліз по стовпові, глянув —
А хазяїн ледве що дише.
Кіт оддав йому тростку. Узяв він,
Помахнув нею, мовив тихо:
"Нехай буде усе, як перше,—
І двірок, і сад коло нього,
А цей стовп розсиплеться в порох,
А царівна стане край мене".
Як сказав він, так і вчинилось:
Стовп розсипався, в'язень вийшов,
Коли зирк — аж тут і царівна.
"А, голубко, то так ти дієш?
Ну, не доки мені терпіти!"
І звелів її кинути в прірву.

Сам узяв собі іншу дружину.
Жили вони довго й щасливо,
І той кіт коло них, і коник.
Аж доспіло три яблука красних:
Одне мені, друге теж мені,
Третє тому, хто збаяв казку.

[1] Жежко — страшно, моторошно.

[2] Каня — хижий птах, схожий на шуліку; знищує гризунів.

[3] Чубунитись — пишатись.

[4] Гергепа — велика незграбна людина (зневажливе).

[5] Сап'ян — хром (шкіра).

[6] Плахта-синітка — жіноче вбрання, схоже на спідницю, з переважанням синьої барви.

[7] Поярковий — з вовни молодих ягнят.

[8] Катанка — суконна кофта.

[9] Куночка — куниця.

[10] Плохута — смирний, тихий.

[11] Посілля — помешкання.